

OPLEGGER EINDVERSLAG PILOT PST

Datum	25-11-2021
Onderwerp	Adviezen en bevindingen eindverslag pilot PST, column projectleider Frans Soeterbroek

---

De projectleider van de pilot was Frans Soeterbroek. Hij schreef een column over het onderwerp, getiteld: 'het omgevingsplan als nieuw sociaal contract voor de leefomgeving'. Deze column is hier te lezen: <https://deruimtemaker.nl/2021/07/08/het-omgevingsplan-als-nieuw-sociaal-contract-voor-de-leefomgeving/>

Het eindverslag van de pilot participatie Omgevingsplan Selwerd Paddepoel Tuinwijk bevat o.a. twintig adviezen en bevindingen:

Regels voor participatie en zeggenschap

1. Gebruik het proces van het maken van het omgevingsplan om bewoners beter in positie te brengen in de ruimtelijke planvorming en te zorgen dat buurten/wijken meer dan nu baat hebben van die initiatieven. Het gaat om hun leefomgeving, ze willen hun kennis daarover inzetten voor betere plannen, zeggenschap erover hebben en zelf initiatieven kunnen ontwikkelen. Neem daartoe in het omgevingsplan en de participatieverordening regels op die dat waarborgen en experimenteer met nieuwe instrumenten die daarop zijn gericht.
2. De principes, normen en instrumenten die de gemeente hanteert voor participatie en zeggenschap voor bewoners bij ruimtelijke planvorming dienen zowel te gelden voor de gemeente zelf als de initiatiefnemers als bedoeld in de Omgevingswet. Die normen zetten we met elkaar in Groningen. Er dient dan ook weinig licht te zitten tussen het Gronings model voor wijk- en dorpsdemocratie, de participatieverordening, de regels voor buitenplanse activiteiten en de regels voor binnenplanse activiteiten.
3. De doelen en waarden onder participatie-instrumenten (vroegtijdige betrokkenheid, betere informatievoorzieningen en toerusting, gelijkwaardige dialoog, daadwerkelijke invloed en een win-win-aanpak tussen plandoelen en belangen vanuit de buurt) **dienen geborgd te worden in het omgevingsplan** en andere relevante documenten (participatieverordening, participatievereisten bij buitenplanse activiteiten) en zo snel als mogelijk toegepast te worden in de praktijk.
4. De regels voor initiatiefnemers ten aanzien van het organiseren van participatie kunnen **niet vrijblijvend** zijn. Waar (zoals dat er bij binnenplanse activiteiten op lijkt) je die niet zomaar dwingend op kunt leggen dienen creatieve wegen gezocht te worden om dit te realiseren. Door wellicht het criterium evenwichtige belangenafweging dat een weigeringsgrond kan zijn voor vergunningsaanvragen hierop in te zetten. Denk ook na over sancties bij niet naleving.
5. **Ga experimenteren met nieuwe instrumenten** om bewoners in een meer gelijkwaardige positie te brengen ten opzichte van initiatiefnemers zoals de buurtvoordeelovereenkomst, de omgevingsimpactscan en de verplichting om informatieborden in de wijk te plaatsen op plekken waar iets te gebeuren staat. Bijvoorbeeld door een wijk aan te wijzen als proeftuin. Laat zo snel vanuit de gemeente zien dat dit serieus wordt opgepakt.

6. Beschouw de participatie over ingrijpende ruimte ingrepen als een zaak waarin **bewoners, gemeente en initiatiefnemer samen optrekken**. Doorbreek de situatie waarbij de gemeente zonder bewoners alles regelt met de ontwikkelende partij om vervolgens opzij te stappen als participatie aan de orde is. De goede verhoudingen daarin vinden is nog lastig, bouw dat dan ook in bovengenoemde experimenten in.

7. **Breng bewonersinitiatieven in positie** om zelf initiatieven te kunnen ontwikkelen. Verbreed daartoe allereerst het systeem van buurrechten: naast het reeds bestaande uitdagingsrecht ('right to challenge') ook het eerste biedingsrecht ('right to bid'), het planrecht ('right to plan') en het adviesrecht. Pas ook het vastgoed- en grondbeleid hierop aan zodat die rechten geen dode letter blijven. Onderzoek of het omgevingsplan ook als instrument kan worden ingezet om bewonersinitiatief in positie te brengen.

8. De Omgevingswet en het omgevingsplan in het bijzonder staan ver af van bewoners. Dat stelt hoge eisen aan de kwaliteit van de informatievoorziening over de wet en de bijbehorende instrumenten en vereist dat je de dialoog opbouwt vanuit de ervaringen die men in de wijk met ruimtelijke plannen heeft (leefwereld) en niet vanuit de instrumenten (systeemwereld). In bredere zin moeten we investeren in het opzetten van een goede communicatiestructuur in de wijken en in het verbeteren van de organisatiegraad in de wijk (wijkorganisaties als sparring partner). Belangrijk is dat **bewoners zich ook kunnen laten ondersteunen**. Werk daar (naar analogie met het vroegere Bureau Bewoners Deskundigen) een regeling voor uit. En zorg dat je tijdig met bewoners afsprekt wat er voor hen tegenover staat als ze gevraagd worden hier tijd en energie in te steken.

Inhoudelijke regels

9. Maak in lijn met de huidige praktijk met bestemmingsplannen een omgevingsplan met **strakke regels en normen** ('dichtgetimmerd plan' is het ook wel genoemd) waar voor initiatieven waar we veel impact voor de omgeving verwachten alleen van kan worden

10. Bepaal een **heldere grens** voor welk type complexe ingrepen met een te verwachten impact op de buurt de vergunningplicht en bijbehorende regels voor participatie gelden. Dit om te voorkomen dat de last voor de initiatiefnemers van relatief kleine projecten onevenredig hoog wordt. Voorkom om dezelfde reden het stapelen van procedures waarbij bijvoorbeeld corporaties een apart traject hebben met huurders en met omwonenden.

11. Bekijk de mogelijkheden om in het omgevingsplan **verplichtingen op te nemen voor particuliere eigenaren van huizen en ander vastgoed**. Dat gaat vooral om maatregelen rond klimaatadaptatie, groen, betaalbaar wonen en toegankelijkheid. Doe dat wel in goed overleg met de wijkbewoners, want zij kunnen helpen daarin de goede keuzes te maken en draagvlak te verwerven. De winst van de maatregelen moet wel proportioneel zijn ten opzichte van de financiële en andere lasten voor betrokkenen.

12. Vul de inhoudelijke regels gebaseerd op gemeentelijk beleid aan met **regels die toegespitst zijn op de leefbaarheid in wijken en buurten** in het algemeen en specifiek voor wijken en buurten met bijzondere kenmerken. Dat gaat ook over grote vraagstukken als betaalbaar wonen, de groepen voor wie je bouwt, het bijbehorende voorzieningenniveau, een evenwichtige bevolkingsopbouw en het stimuleren van de sociale samenhang. Dat vergt een betere afstemming tussen stedelijk beleid en de kennis en wensen in wijken en buurten. Bewoners kennen de buurt, zien de ongewenste bijeffecten van beleid en weten waar overleg werkt en waar je via regels moet werken.

13. Vooral de **zachte waarden en zwakkere belangen** staan goed op het netvlies in de wijken en die leggen het in de harde wereld van plan- en projectontwikkeling nogal eens af. Ze verdienen daarom extra bescherming in het omgevingsplan. Het gaat dan om kwaliteit van en veiligheid in de openbare ruimte, aanpak hittestress, groen, cultureel erfgoed, toegankelijkheid en buurtvoorzieningen (speeltuinen, moestuinen etc.).

14. Wees helder over welke thema's die passen bij het ruimtelijk/omgevingsbeleid **niet door een omgevingsplan worden afgedekt**. Naar wij begrijpen gaat dit onder meer over mobiliteit, natuurbescherming en veiligheid. Zorg wel dat je in overleg met bewoners met een integrale blik een

brug slaat tussen die werelden omdat ze allemaal gevolgen hebben voor de leefbaarheid in de wijk en elkaar beïnvloeden.

15. Met het oog op de vorige 3 punten gaan na de zomer bewoners en andere belanghebbenden in Paddepoel samen met de gemeente een **wijkvisie** opstellen. Wij verwachten dat die visie uiteindelijk zal doorwerken in het gemeentelijk beleid en in het omgevingsplan.

16. Zorg dat de nog te vormen **Gemeentelijke Adviescommissie Ruimtelijke Kwaliteit** kennis neemt van ons advies en daarop ook een reactie formuleert. En waarborg dat in die commissie ook deskundigheid vertegenwoordigd is op het terrein wijk- en bewonersbelangen.

Regels voor buitenplanse vergunningen

17. Besteed vanuit de gemeenteraad veel aandacht aan de lijst voor advies en participatie bij buitenplanse activiteiten' omdat te verwachten is **dat de meest ingrijpende projecten** in de wijken via deze procedure tot stand komen.

18. Werk als gemeenteraad samen met bewoners bij het maken van die lijst, omdat via deze lijst ook bepaald wordt welke invloed bewoners kunnen hebben op projecten die ingrijpend zijn voor hun leven in buurten en wijken. Werk ook uit welke participatievereisten voor die lijst gelden (zie ook advies 2, 3 en 4 hierboven).

19. Binnen de pilot hebben bewoners kennis genomen van een conceptlijst die op het oog **de goede onderwerpen** bevatten maar waar ze nog graag bij bewoners(vertegenwoordigers) in andere wijken willen checken of daar nog andere wensen leven. Zorg dat die input er is voordat de gemeenteraad die lijst vaststelt.

20. Werk als gemeenteraad een procedure uit waarbij **de gemeente(raad) voor bijzondere projecten zelf de participatie organiseert** in gevallen dat de aanpak van de initiatiefnemer niet overtuigend is, de gemeente hierbij niet afwezig mag blijven en/of de raad het nodig heeft voor de eigen oordeelsvorming. Probeer te voorkomen dat die participatie pas plaatsvindt na een vergunningsaanvraag, want dan heb je maar 8 weken (binnenplans) of 12 weken (buitenplans) de tijd om die aanvraag goed dan wel af te keuren.